

Nr 27.

Ankom till riksdagens kansli den 5 april 1921 kl. 3. e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående ett mera effektivt tillvaratagande av utom äktenskap födda barns och deras mödrars rätt m. m.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Alexanderson, Rogberg, Edw. Larson, greve Spens, J. T. Larsson, J. E. Berglund, Ernst Svensson, Carl Johansson, P. A. Hansson*, Hederstierna, Rehn*, Aarnseth, Thore, Johanson i Hallagården och Billqvist.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till lagutskott hava hänvisats inom andra kammaren väckta motionerna nr 15 av herr *Paulsen*, nr 55 av herr *Godin* och nr 56 av herr *Pehrsson* i Göteborg.

I berörda motioner, vilka behandlats av första lagutskottet, hemställes

av herr **PAULSEN**, att riksdagen ville besluta göra följande tillägg till 1 § i den i 1917 års barnalagar intagna lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta:

Är någon enligt rättens eller domarens beslut eller skriftligt, av två personer bevitnat avtal pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet till barn, adoptivbarn, föräldrar, adoptivföräldrar, eller den, med vilken han är eller varit gift, eller utom äktenskap avlat barn, och underlåter han att betala förfallet belopp, eller, på grund av tredska, lättja eller liknöjdhet, underlåter att skaffa sig sådan inkomst, att utmätning kan göras i hans tillgångar eller införsel i hans avlöning,

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 9 saml. 1 avd. 18 häft. (Nr 27.) 1

må den felande, efter anmälan av den underhållsberättigade, av Konungens befallningshavande kunna ådömas tvångsarbete. Där tvångsarbete ålägges, skall tiden därför bestämmas till minst en och högst sex månader;

av herr GODIN, att riksdagen måtte besluta, att ett tillägg till eller ändring av lagen av den 14 juni 1917 måtte göras av innehåll, att ingen må ur riket avflytta, om han icke företer vederbörande överexekutors medgivande, grundat på utlåtande av barnavårdsnämnd och fattigvårdsstyrelse; samt

av herr PEHRSSON, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda och för riksdagen framlägga de förslag denna utredning kan påkalla, huru utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt måtte kunna mera effektivt tillvaratagas genom bestämmelser,

1) att ådömda eller genom avtal åtagna underhållsbidrag, som på grund av tredska ej betalas och ej annorlunda kunna indrivnas, måtte utbetalas genom fattigvården, varefter denna må äga att av den underhållsskyldige utkräva beloppet, eventuellt genom intagande å arbetshem;

2) att polismyndighet må vara skyldig att på hemställen av barnavårdsman låta i »Polisunderrättelser» efterlysa fadern till barn utom äktenskap, såvida det styrkes, att faderskapet är fastställt;

3) att moder till barn utom äktenskap må äga rättighet att efter medgivande av domstol, där målet handlägges, avlägga s. k. fyllnadsed vid annan domstol;

4) att fordran på grund av avtal enligt § 9 i lag om barn utom äktenskap den 14 juni 1917 må kunna utmätas, utan att nämnda fordran först må vara styrkt genom dom eller utslag.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina berörda yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej här nedan lämnas, hänvisa till motionerna.

Över herr Godins och herr Pehrssons ovannämnda motioner har på begäran av utskottets ordförande yttrande avgivits av Svenska fattigvårdsförbundets barnavårdsutskott, vilket yttrande såsom bilaga fogats vid utskottets utlåtande.

Enligt 1734 års lag voro föräldrar till barn utom äktenskap utan hänsyn till sin ekonomiska ställning skyldiga att giva sådana barn »nöd-
torftig föda och uppfostran, till dess de sig själva nära kunna».

Genom lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap ersattes nämnda regel med bestämmelser, åsyftande att reglera ifrågavarande

skyldighet med hänsyn till föräldrarnas betalningsförmåga och barnets behov. Och för att göra dessa bestämmelser effektiva upptogs stadganden i syfte att frågan om underhållet skulle bliva så vitt möjligt i varje fall ordnad genom avtal eller rättegång samt att det sålunda bestämda underhållet verkligen skulle komma barnet till godo. Jämte det föräldrarnas underhållsskyldighet mot barnet jämlikt ovannämnda lag ordnades, alade lagen jämväl fadern att bidra till moderns uppehälle under tiden närmast före och närmast efter barnets födelse.

Bland de anordningar, som sålunda vidtogos i ändamål att de förpliktelser, lagen ålade föräldrarna, skulle kunna utkrävas i största möjliga omfattning, märkes i första hand föreskriften, att för varje barn skall förordnas en barnavårdsman, som skall hava att bistå modern samt tillse, att barnets rätt och bästa behörigen tillvaratages.

En effektiv exekution av underhållsfordringar möjliggjordes vidare genom lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta, enligt vilken lag exekution för sådana fordringar kan ske jämväl i icke förfallen avlöning. Om sålunda någon på grund av rättens eller domarens beslut eller skriftligt, av två personer bevitnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barn utom äktenskap, och han underlåter att betala förfallet belopp, äger den till underhåll berättigade erhålla införsel i den underhållsskyldige tillkommande avlöning till gäldande av så väl förfallet belopp som bidraget i övrigt, i den mån det förfaller till betalning.

Slutligen har i syfte att förhindra försörjningspliktiga personer att genom utflyttning från riket undandra sig försörjningsskyldighetens fullgörande stadgats förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket.

I de nu förevarande motionerna hemställes om bestämmelser i syfte att på ett mera verksamt sätt, än ovan omförmälda stadganden anses möjliggöra, framtvinga fullgörandet av lagstadgad underhållsskyldighet.

Utskottet delar den till grund för motionerna liggande uppfattningen, att de möjligheter till förbättrande av de utom äktenskap födda barnens ställning, som genom 1917 års lagstiftning skapats, böra effektivt tillvaratagas. Syftet med motionerna finner utskottet därför vara i hög grad behjärtansvärt. Ifrågavarande lagstiftning är också — såsom utskottet vid nästföregående års riksdag i anledning av en då väckt motion yttrade (se utlåtande nr 14 år 1920) — på sätt och vis att betrakta såsom en försökslagstiftning, vars resultat böra med uppmärksamhet följas till utrönande av de ändringar, som kunna finnas vara av behovet på-

kallade. Att emellertid denna lagstiftning även i sitt ursprungliga skick varit till gagn, ansåg sig utskottet redan sistnämnda år kunna uttala. Och detta uttalande bestyrkes av den erfarenhet, som sedan dess ytterligare vunnits.

Utskottet övergår härefter till behandling av de i motionerna framställda särskilda yrkandena.

A. Tvångsåtgärder i fall av underlåtenhet att betala förfallet underhållsbidrag (herr Paulsens motion samt herr Pehrssons motion, yrkandet under 1).

I herr Paulsens motion yrkas sådant tillägg till 1 § i lagen om införsel i avlöning m. m., att underhållsskyldig, som underlåter betala förfallet belopp, skall kunna ådömas tvångsarbete och att sådan påföljd skall kunna inträda jämväl för den, som på grund av tredska, lättja eller liknöjdhet underlåter att skaffa sig sådan inkomst, att utmätning kan göras i hans tillgångar eller införsel erhållas i hans avlöning. Och i herr Pehrssons i Göteborg motion föreslås, att underhållsbidrag, som på grund av tredska ej betalas och ej annorlunda kunna indrivnas, skola utbetalas genom fattigvården, som sedan skulle äga att av den underhållsskyldige utkräva beloppet, eventuellt genom hans intagande å arbetshem.

Vad först beträffar herr Paulsens yrkande, så går detsamma enligt utskottets förmenande utöver vad som i ifrågavarande hänseende kan anses skäligt. Att i så vidsträckt omfattning som här föreslagits stadga tvångsarbete såsom påföljd av underlåtenhet att betala försörjningsbidrag skulle stå i strid med den allmänna rättsuppfattningen och synes därför ej böra ifrågakomma.

Vidkommande därefter herr Pehrssons yrkande, att underhållsbidrag skulle utbetalas genom fattigvårdens försorg, får utskottet erinra därom, att redan under förarbetena till förevarande lagstiftning ifrågasattes att låta bidrag av allmänna medel utgå till underhåll åt behövande mödrar och barn, utan att sådant bidrag skulle anses såsom fattigunderstöd, allt efter mönstret av de bestämmelser, som tidigare införts i Danmark och Norge. Lagberedningen fann berörda spörsmål vara förtjänt att väl övervägas. Då det emellertid icke kunde ifrågasättas att införa den dansknorska grundsatsen allenast beträffande barn utom äktenskap och deras mödrar, och ett förslag i sådant syfte alltså skulle få betydligt större omfattning än det ämne, som föreläge till beredningens behandling, ansåge beredningen sig icke böra upptaga frågan i förevarande sammanhang, så mycket mer som frågan väntades komma under övervägande vid den

behandling fattigvårdslagstiftningskommittén hade att ägna åt lagstiftningen om den offentliga barnavården.

Emellertid beslöt riksdagen år 1917, i sammanhang med antagandet av lagen om barn utom äktenskap, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölla, att Kungl. Maj:t ville, i sammanhang med den utredning om den offentliga barnavården, som försigginge inom fattigvårdslagstiftningskommittén, taga under övertägande möjligheten att bereda förskott av allmänna medel åt barn utom äktenskap ävensom i vissa fall åt barn inom äktenskap samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill sådant övertägande kunde giva anledning. Denna riksdagens framställning har av Kungl. Maj:t remitterats till fattigvårdslagstiftningskommittén. Då förevarande spörsmål således redan lärt hava av nämnda kommitté upptagits till behandling i hela dess vidd, synes redan av denna orsak herr Pehrssons förevarande yrkande ej böra för närvarande föranleda till någon riksdagens åtgärd.

B. Möjlighet att utmäta fordran på grund av avtal enligt lagen om barn utom äktenskap, utan att fordran styrkts genom dom eller utslag (herr Pehrssons motion, yrkandet under 4).

I herr Pehrssons motion anföres, att då utmätning av underhållsskyldigs egendom endast kan ske, om kravet grundar sig på domstols utslag, man i fall, då blott avtal föreligger, först nödgas genom stämning draga ärendet inför domstol, varigenom onödig tidsutdräkt vållas och den underhållsskyldige beredes möjlighet att under tiden sätta sin egendom i säkerhet. Motionären föreslår därför en lagbestämmelse i syfte att fordran på grund av avtal enligt 9 § i lagen om barn utom äktenskap må kunna uttagas genom utmätning, utan att fordringen behöver vara styrkt genom dom eller utslag.

Enligt svensk rätt kan utmätning av en civil fordran, utan att betalningsskyldighet ålagts, förekomma blott i två fall. Det ena fallet omhandlas i 55 § utsökningslagen och avser fordran, som enligt protokoll över offentlig auktion härleder sig från inrop av lös egendom och är till betalning förfallen. Förutsättning för att i detta fall utmätning hos gäldenären får ske är, att gäldenären vid utmätningstillfället utan jäv erkänner skulden. Vidare äger enligt 14 § i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta utmätningssmannen hos arbetsgivare, som i uppenbar strid mot beslut om införsel till underhållspliktig utbetalat avlöning, hos arbetsgivaren omedelbart genom utmätning uttaga det belopp, som skolat innehållas.

Under förarbetena till nyssnämnda lag var här förevarande spör-

mål föremål för en ingående behandling. Lagberedningen framhöll, att utdömda underhållsbidrag i många, kanske de flesta fall icke kunde indrivas i exekutiv väg. Detta vore stundom en oundviklig följd av den underhållsskyldiges fattigdom. Ofta hade dock fadern så stor avlöning, att han skäligen borde kunna gälda underhållsbidraget eller åtminstone en del därav. Men om han ville undandraga sig att fullgöra underhållsskyldigheten, ginge detta lätt nog för sig. Då avlöningen icke finge utmätas förrän den underhållsskyldige själv ägde lyfta den, bleve löne-medlen sällan tillgängliga för exekution, och andra utmättningsbara tillgångar funnes vanligen ej. Lagberedningen underströk därför det praktiska behovet av lagbestämmelser, som möjliggöra exekution för underhållsfordringar i icke förfallen avlöning. Beredningen fann också talande skäl föreligga för en ändring i de regler, som innefattade hinder för underhållsberättigad att för utfående av sin fordran hålla sig till den underhållsskyldiges arbetsavlöning. En tillfredsställande lösning av denna fråga kunde dock enligt beredningens mening icke vinnas allenast genom ett medgivande att för underhållsbidrag finge tagas i mät den underhållsskyldiges ännu ej förfallna avlöning. Utmätningen kunde ej äga rum annat än för redan förfallen fordran. Då emellertid underhållsbidrag förfölle periodiskt med små belopp för varje förfallotid, skulle det bliva nödvändigt att företaga ständigt upprepade utmätningar, vilket skulle medföra stora kostnader och andra olägenheter. Sådant undvekes genom en anordning, enligt vilken, sedan underhållsbidraget blivit bestämt, förordnande kunde meddelas, att ett underhållsbidraget motsvarande belopp skulle av arbetsgivaren innehållas å den underhållsskyldiges avlöning, allt efter som den förfölle, och sedermera tillhandahållas den underhållsberättigade. Bestämmelser om en sådan anordning intogos också i förenämnda lag om införsel i avlöning m. m. Sådan införsel kan erhållas ej blott då underhållsskyldigheten fastslagits genom rättens eller domarens beslut utan även då den — liksom i det av motionären avsedda fallet — grundar sig å skriftligt avtal.

Av den nu lämnade redogörelsen framgår, att här förevarande spörsmål under förarbetena till 1917 års lagstiftning varit föremål för en ingående behandling, och att omförmälda rätt att erhålla införsel i den underhållspliktiges avlöning därvid befunnits innebära den ur skilda synpunkter lyckligaste lösningen av frågan. Även enligt utskottets mening är det nya införselinstitutet ägnat att i det stora flertalet förekommande fall för den underhållsberättigade möjliggöra att utfå sin fordran, samtidigt som genom dess användande undgås det besvär och den kostnad

upprepade utmätningar städse måste medföra. Utskottet finner således herr Pehrssons här förevarande yrkande ej kunna tillstyrkas.

C. Föreslagen ändring i lagen om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket (herr Godins motion).

Genom lag den 14 juni 1917 hava, såsom här ovan inledningsvis erinrats, bestämmelser meddelats i syfte att hindra försörjningspliktiga personer att genom utflyttning från riket undandraga sig försörjnings-skyldighetens fullgörande. Den, som är pliktig att utgiva underhålls-bidrag till barn eller adoptivbarn under sexton år, får sålunda ej avflytta från riket, med mindre han hos vederbörande överexekutor ställer pant eller borgen för underhållsskyldighetens fullgörande, till dess barnet fyllt sexton år. Avflyttningsförbudet meddelas i regel av utmätningssmannen på begäran av den underhållsberättigade eller fattigvårdsstyrelse, och utmätningssmannens förbud går genast i verkställighet, såvida ej överexekutor, vars prövning beslutet underställes, annorlunda förordnar. Avflyttningsförbudet skall genom försorg av den myndighet, som meddelat förbudet, kungöras för polismyndigheterna, vilka det åligger att, där den underhållsskyldige söker avflytta från riket, hindra hans resa.

I herr Godins motion göres nu gällande, att de sålunda meddelade bestämmelserna ej visat sig effektiva, och motionären föreslår därför, att ingen må ur riket avflytta, om han icke företer medgivande från överexekutor i den ort, där han har sitt hemvist. I sin motivering till berörda yrkande uppställer motionären fordran på medgivande från överexekutor i den ort, där vederbörande har och haft sitt hemvist under de senaste två åren.

Enligt förenämnda lag åligger det den underhållsberättigade (resp. fattigvårdsstyrelse) att genom anmälan till vederbörande myndighet söka tillse, att underhållspliktig ej lämnar landet. Enligt ifrågavarande motion skulle en och var, underhållsskyldig eller ej, som önskade lämna landet, förete medgivande från vederbörande överexekutor.

Väl finner utskottet det vara ett önskemål av vikt, att underhålls-pliktiga ej genom avflyttning till främmande land må kunna undgå fullgörandet av sin försörjningsskyldighet. Den av motionären föreslagna anordningen synes dock utskottet vara förenad med uppenbara olägenheter, som ej stå i rimligt förhållande till det syfte, motionären avsett att vinna. Överhuvudtaget gäller beträffande möjligheten att förekomma utflyttning av underhållsskyldiga, att, på sätt lagberedningen yttrat, ju större effektivitet man söker vinna, dess mera kunna befogade intressen trädas för nära. De redan förefintliga bestämmelserna i ämnet torde för övrigt utgöra ett i många fall effektivt medel till förhindrande av obehö-

riga utflyttningar. Utskottet vill även erinra därom, att lagstiftningen i förevarande ämne i Norge och Danmark likaledes är byggd på principen, att initiativet till reseförbudet bör tagas från den underhållsberättigades sida. Av nu anförda skäl anser utskottet sig böra avstyrka motionen.

D. Underhållspliktigs efterlysande i Polisunderrättelser (herr Pehrssons motion, yrkandet under 2).

Såsom ovan erinrats, infördes genom lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap föreskrift om, att för varje barn utom äktenskap skall förordnas en barnavårdsman att tillvarataga moderns och barnets rätt. Särskilt skall barnavårdsmannen sörja för, att åtgärder ofördröjligen vidtagas för fastställande av barnets börd samt tillförsäkrande av underhåll åt barnet, varjämte barnavårdsmannen har att biträda med indrivande och tillhandahållande av underhållsbidrag samt, när skäl därtill äro, göra anmälan om förordnande av förmyndare för barnet. Barnavårdsman äger vidare att, själv eller genom ombud, föra talan för barnet rörande faderskap, underhåll och förmynderskap ävensom barnets förklarande för trolovningsbarn. På grund av den allmännyttiga arten av barnavårdsmannens verksamhet och den ställning av kommunal förtroendeman, han enligt lagen intager, har barnavårdsman också tillerkänt rätt att erhålla biträde av polismyndigheten, som har att kostnadsfritt tillhandagå honom med underhållsskyldigs efterspanande eller hörande och med verkställande av delgivningar.

I syfte att underlätta barnavårdsmannens arbete med underhållsskyldigs efterforskande föreslår herr Pehrsson i sin förevarande motion, att polismyndighet skall vara skyldig att på hemställen av barnavårdsman låta i tidningen Polisunderrättelser efterlysa fadern till barn utom äktenskap, såvida det styrkes att faderskapet är fastställt.

Den i motionen sålunda väckta frågan var även år 1920 föremål för riksdagens prövning. I en av herr Zander väckt motion (II: 248) hade nämligen hemställts, att barnavårdsman skulle äga att i länskungörelser och polisunderrättelser efterlysa underhållsskyldiga personer. Motionen avstyrktes av första lagutskottet. I sitt över motionen avgivna utlåtande (nr 14) yttrade utskottet, efter att hava redogjort för gällande bestämmelser i ämnet, följande:

»Utskottet finner motionens syfte vara i hög grad behjärtansvärt. Det är samhällets plikt att bereda barnen skydd och hjälp. Och vad som från samhällets sida kan göras för utkrävande av de förpliktelser, som åvila föräldrarna till ett barn utom äktenskap, bör därför enligt utskottets mening göras. Det av motionären i sådant syfte framlagda förslaget kan utskottet dock ej förorda. Utskottet

vill till en början framhålla, att ett efterlysande av underhållsskyldig för fastställande av barnets börd och därav följande underhållsskyldighet, på sätt i motionen föreslagits, uppenbarligen ej bör ifrågakomma. En förmodan eller misstanke att en person är fader till ett utom äktenskap fött barn kan nämligen ingalunda anses utgöra en tillfyllestgörande grund för personens i fråga efterlysande. Den trygghet den enskilde individen bör kunna äga, att hans personliga förhållanden ej mot hans vilja bliva utan trängande anledning framlagda för offentligheten, skulle med en sådan anordning i betänklig grad äventyras. Förutsättningen för att ett efterlysande av nu ifrågavarande slag överhuvudtaget skall kunna tagas under övervägande måste anses vara, att underhållsskyldighet ostridigt föreligger. (Jämför bestämmelsen i 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket.) Även under nämnda förutsättning kan den föreslagna efterlysningen dock ej av utskottet tillstyrkas. Uppenbart är, att ett offentligt efterlysande för barnafadern i flertalet fall innebär ett svårt obehag, och även för modern kan ett efterlysande av barnafadern — ehuru det företages till hennes och barnets hjälp — ofta medföra ett onödigt lidande. Det bör därför i görligaste mån undvikas, att föräldraskapet till barn utom äktenskap röjes i andra fall, än där röjandet för barnet medför en verklig fördel. Riktigheten av denna princip har också vunnit erkännande i den i 10 § kungl. kungörelsen den 23 november 1917, angående föreskrifter om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen därå, meddelade föreskriften, att barnavårdsnämnden och barnavårdsmannen böra söka undvika, att föräldraskapet till barn utom äktenskap i oträngt mål varder känt. Skulle däremot befinnas, att ett efterlysande av underhållsskyldig för barnet komme att innebära en väsentlig fördel, bör å andra sidan hänsynen för det obehag ett efterlysande åsamkar den underhållsskyldige ej föranleda därtill, att en sådan åtgärd underlåtes. En dylik fördel skulle emellertid enligt utskottets mening motionärens förslag icke medföra. Ett efterlysande genom länskungörelserna skulle i ett fall som det här förevarande sakna effektivitet och dessutom medföra oskäligt höga kostnader. Vad angår ett efterlysande i polisunderrättelserna, skulle detta näppeligen hava den verkan motionären därmed avsett att vinna. Har en försumlig barnafader flyttat till annan ort för att därigenom undandraga sig underhållsskyldighetens fullgörande, läser polismyndigheten, om fadern ej på grund av begånget brott eller annan sådan anledning är för den känd, i allmänhet icke komma att få vetskap om flyttningen. I de fall åter, där fadern av nyss nämnd anledning är känd för polisen, torde hans uppspanande vara till ringa nytta, enär en sådan person vanligen saknar såväl medel som vilja att redligen försörja ens sig själv. Verkan av det föreslagna efterlysandet skulle således bliva skäligen ringa och i allt fall ej stå i rimligt förhållande till det obehag, som genom offentliggörandet skulle drabba den underhållsskyldige.

Motionären anför, att ett förfaringssätt liknande det av honom föreslagna redan finnes i 8 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket. Det i nämnda paragraf åsyftade fallet är emellertid av annan art än det här förevarande. I berörda lag har, i syfte att hindra, att underhållsskyldig genom bosättning utomlands helt undandragit sig sina förpliktelser, förbud meddelats honom att avflytta från riket. Skulle han flytta ur riket, är det nämligen i allmänhet synnerligen vanskligt, ofta icke ens möjligt, att på rättslig väg av honom utfå underhåll. Det har därför — trots de betänkligheter ett dylikt ingripande i den enskildes frihet och rätt att välja den plats

där utkomstmöjligheten synes honom vara bäst — befunnits nödvändigt att meddela avflyttningsförbud. Och för att detta skulle få därmed avsedd verkan har polismyndigheten ålagts att söka hindra den underhållsskyldiges avresa; denna polismyndighetens uppgift har man velat underlätta genom att meddela föreskrift om avflyttningsförbudets införande i polisunderrättelserna. I här förevarande fall åter kan den underhållsskyldige genom att flytta till annan ort inom riket visserligen för någon tid undandraga sig fullgörandet av sina skyldigheter. Att någon längre tid för den underhållsberättigade och den exekutiva myndigheten dölja den nya vistelseorten och anställningen torde dock mera sällan stå i den underhållsskyldiges makt. Och så snart hans vistelseort blivit känd, kan underhållsskyldigheten av honom utkrävas.

Utskottet vill slutligen framhålla, att de genom 1917 års lagstiftning meddelade föreskrifter, som avse att tillvarataga de utom äktenskap födda barnens rätt, på sätt och vis måste anses vara att betrakta såsom en försökslagstiftning, vars resultat böra med uppmärksamhet följas till uttrönande av de ändringar, som kunna finnas vara av behovet påkallade. Att nämnda lagstiftning varit till verkligt gagn, har emellertid redan kunnat iakttagas; särskilt gäller detta bestämmelsen om rätt för den till underhåll berättigade att erhålla införsel i den underhållsskyldige tillkommande avlöning, vilken bestämmelse ej blott möjliggjort en effektiv exekution utan även i många fall torde genom sin blotta tillvaro väsentligt bidragit till att underhållsbidragen frivilligt lämnas. Skulle det visa sig, att ytterligare åtgärder måste vidtagas för underhållsskyldighetens verksamma utkrävande, böra sådana givetvis ej underlåtas.»

Vid utskottets utlåtande var emellertid fogad en av utskottets ordförande avgiven reservation, vari anfördes följande:

»Såsom utskottet erinrar, ansågs vid antagandet av 1917 års lag om barn utom äktenskap nödvändigt att vidtaga särskilda anordningar för att bereda nödig effektivitet åt lagens bestämmelser om föräldrars underhållsskyldighet. Under den tid lagen hittills tillämpats, hava emellertid dessa anordningar icke till fullo motsvarat förhoppningarna. Särskilt har det visat sig, att vederbörande underhållspliktige, trots den nya lagstiftningen, helt enkelt genom att avflytta till annan ort inom riket i stor utsträckning kunna undandraga sig att fullgöra sina lagliga skyldigheter. För att avhjälpa detta missförhållande föreslår motionären, att barnavårdsman skall tillerkännas rätt att i länskungörelser och polisunderrättelser få efterlysa underhållspliktiga personer. Även om, såsom utskottet framhåller, vissa betänkligheter möta mot införandet av en sådan befogenhet för barnavårdsmännen, synes dock en anordning, i den riktning motionären föreslår, vara förtjänt att tagas under övervägande.

Sant är visserligen, att ett efterlysande enligt motionärens förslag kan för den underhållspliktige medföra ett visst obehag och att därför en befogenhet i ifrågasatta avseende måste handhas med stor diskretion för att icke leda till missbruk. Faran härutinnan skulle dock väsentligen förringas, om befogenheten lades i barnavårdsnämndens i stället för barnavårdsmannens händer. Hos en barnavårdsnämnd torde man nämligen med större trygghet kunna förvänta det opartiska omdöme och den urskiljning i dylika grannliga frågor, som borga för att efterlysning icke skulle verkställas utan grundad anledning.

Utskottet synes för övrigt i sin motvilja mot offentligheten i förevarande avseende gå något för långt. Även en rättegång om utbekommande av underhållsbidrag till barn utom äktenskap är ägnad att bringa frågan om föräldraskapet till allmänhetens kännedom, men denna olägenhet får naturligtvis icke utgöra ett hinder för talans anställande, då anledning därtill föreligger.

Beträffande det av motionären föreslagna efterlysandet i länskungörelserna, torde effektiviteten därav ej motsvara kostnaderna. Däremot lär man kunna förvänta, att ett efterlysande i polisunderrättelserna i många fall skulle vara ägnat att underlätta barnavårdsnämndernas arbete i ifrågavarande avseende.

Då det emellertid är önskvärt, att, så vitt möjligt, nödiga garantier skapas även mot en i barnavårdsnämndernas hand lagd befogenhet att låta efterlysa försumliga försörjare samt särskild utredning härutinnan torde erfordras, får jag hemställa, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och under vilka villkor barnavårdsnämnd må erhålla befogenhet att i polisunderrättelser efterlysa personer, som försumma fullgöra sin underhållsplikt, samt, i den mån så erfordras, för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Reservationen bifölls i första kammaren utan votering. I den andra samlade den 71 röster mot 88, vilka senare tillföll utskottets hemställan.

Av utskottets ovan intagna utlåtande framgår, att vad utskottet i första hand erinrade mot det då framlagda förslaget var, att ett efterlysande ej, på sätt förslaget avsåg, borde ifrågakomma på grund av blott en förmodan eller misstanke, att en person vore fader till ett barn utom äktenskap. I den nu förevarande motionen förutsattes emellertid uttryckligen, att ett efterlysande får ske allenast såvida underhållsskyldighet på grund av fastställt faderskap föreligger.

Det i berörda motion vid föregående års riksdag föreslagna kungörandet jämväl i länskungörelser, mot vilket av utskottet anmärktes, att det saknade effektivitet och medförde oskäligt höga kostnader, har ej heller upptagits i herr Pehrssons föreliggande motion, enligt vilken efterlysandet blott skulle ske i Polisunderrättelser.

Visserligen lär det ej kunna förnekas, att ett efterlysande i Polisunderrättelser i allmänhet måste för den underhållspliktige vara förenat med ett visst obehag. Å andra sidan är dock att märka, att det här är fråga om personer, som på ett samvetslöst sätt söka undandraga sig det ansvar, deras föräldraskap ålägger dem. Kan man genom ett efterlysande av sådana personer underlätta ett effektivt utkrävande av deras skyldigheter, synes en sådan åtgärd väl motiverad. Att märka är för övrigt, att även för närvarande frågan om föräldraskapet bringas under offentligheten i de talrikt förekommande rättegångarna om underhållsbidrag

till barn utom äktenskap. Principen att kungörande i Polisunderrättelser må kunna anlitas ej blott i fråga om förbrytare och andra samhällsvådliga personer utan även vid fall av försummad underhållsskyldighet har för övrigt i viss mån redan vunnit erkännande, i det att avflyttningsförbud, meddelat i enlighet med ovannämnda lag om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket, enligt kungl. kungörelsen den 14 december 1917 skall införas i särskild avdelning av Polisunderrättelser.

Emellertid har inom utskottet gjorts gällande, att verkan av ett dylikt efterlysande skulle bliva skäligen ringa. I detta avseende är det givetvis omöjligt att på förhand yttra sig med bestämdhet. Men i allt fall finnes enligt utskottets mening grundad anledning att hoppas, att en anordning enligt ifrågavarande förslag i många fall skulle underlätta barnavårdsmännens arbete och i sin mån bidra till vinnandet av syftet med 1917 års lagstiftning i ämnet.

Enligt herr Pehrssons ifrågavarande yrkande skulle det föreslagna efterlysandet avse allenast fader till barn utom äktenskap. Det synes enligt utskottets mening uppenbart, att, om än det oftare är fadern, som söker undandraga sig sina skyldigheter i förhållande till barnen, den föreslagna anordningen i fall av behov dock bör komma till användning jämväl beträffande modern och även andra underhållspliktiga. Någon anledning att inskränka det föreslagna efterlysandet till allenast de fall, då den underhållsberättigade är ett barn utom äktenskap, synes utskottet ej heller föreligga.

Beträffande slutligen frågan, huruvida det ifrågasatta efterlysandet bör ske i en särskild del av tidningen Polisunderrättelser eller, på sätt barnavårdsutskottet föreslagit, i en särskild publikation för efterlysning av försvunna personer, synes frågan härom lämpligen böra bliva föremål för ytterligare utredning.

E. *Rätt för moder till barn utom äktenskap att avlägga fyllnadsed vid annan domstol än där målet handlägges* (herr Pehrssons motion, yrkandet under 3).

Huvudregeln om forum är enligt lagen om barn utom äktenskap, att talan om faderskap och om skyldighet för fadern att utgiva underhållsbidrag skall instämmas till mannens allmänna civilrättsliga forum, d. v. s. mantalsskrivningsorten. Vid sidan av denna bestämmelse finnes emellertid ett stadgande om rätt för käranden att instämma svaranden till rätten i den ort, där lägersmålet skett. Anledningen härtill har varit de ofta avsevärda praktiska företräden sistnämnda forum erbjuder. Där

kan nämligen i regel lättast och med minsta kostnad förebringas den i mål av ifrågavarande art vanligen erforderliga vittnesbevisningen, varjämte rättens ledamöter där kunna förväntas äga en person- och ortskännedom, som underlättar utredningen i målet. Under förarbetena till förevarande lag var ifrågasatt, huruvida käranden-modern skulle äga anhängiggöra målet vid sitt personliga forum. Lagberedningen framhöll emellertid, att då faderskapstalan bör anhängiggöras före eller snarast möjligt efter barnets födelse, forum i den ort, där lägersmålet skett, också i regel torde sammanfalla med moderns personliga forum, vid vilket förhållande det icke ansetts erforderligt att i strid mot de vanliga reglerna för varje fall medgiva målets anhängiggörande vid moderns forum.

Herr Pehrsson yrkar nu i sin motion, att moder till barn utom äktenskap må äga rättighet att efter medgivande av domstol, där målet handlägges, avlägga s. k. fyllnadsed vid annan domstol. Medan samtliga de yrkanden, vilka här ovan under A.—D. behandlats, bilda en grupp för sig med gemensamt syfte att söka verka för ett effektivt utkrävande av underhållsbidrag, avser sistnämnda yrkande, att barnamoder i ett visst fall skall komma i åtnjutande av en processuell lättnad, som ej står andra parter till buds. Att sålunda till förmån för vissa parter i en speciell grupp av mål medgiva en avvikelse från allmänna processrättsliga regler synes utskottet icke böra förekomma, då de skäl, som i sådant avseende åberopats, även skulle kunna anföras till förmån för andra parter än kärande i barnuppfostringsmål. Huruvida och i vad mån en allmän rätt att avlägga ed vid annan domstol än den, där målet handlägges, må kunna medgivas, torde komma under övervägande i samband med utredningen om en ny rättegångsordning. Något trängande behov av en dylik regel i här förevarande fall synes för övrigt näppeligen föreligga. I det stora flertalet fall torde nämligen kvinnans personliga forum sammanfalla med forum i den ort, där lägersmålet skett.

På grund av vad sålunda här ovan under A.—E. anförts, får utskottet hemställa,

- 1:o) att herr Paulsens ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;
- 2:o) att herr Godins ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;
- 3:o) att riksdagen, i anledning av herr Pehrssons motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och under vilka förutsättningar efterlysande i Polis-

underrättelser eller annan publikation må kunna äga rum i fråga om personer, vilka försumma fullgöra dem lagligen åliggande underhållsskyldighet;

4:o) att herr Pehrssons motion i övrigt icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 april 1921.

På första lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservation

vid punkt 3:o) av utskottets hemställan av herrar greve *Spens* och *Hederstierna*, vilka, av skäl, som anförts av första lagutskottet i dess ovanintagna utlåtande vid 1920 års riksdag, ansett, att herr Pehrssons yrkande under 2) i motionen ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

*Bilaga.**Till**Herr Ordföranden i Riksdagens Första Lagutskott.*

Efterkommande Herr Ordförandens önskan om uttalande av Svenska Fattigvårdsförbundets Barnavårdsutskott angående motionerna i Andra kammaren nr:is 55 och 56 får barnavårdsutskottet härmed värdsamt anföra följande.

Barnavårdsutskottet, som genom sin livliga förbindelse med barnavårdsnämnder och barnavårdsmän erhållit inblick uti dessas verksamhet, är ense med motionärerna om önskvärdheten av ett i vissa avseenden mera effektivt tillvaratagande av de genom 1917 års barnlagar och tillhörande författningar beredda möjligheterna att förbättra de utomäktenskapliga barnens och deras mödrars ställning. De av motionärerna behandlade spörsmålen torde jämte andra orsaker bidra till, att mången gång dessa barn och deras mödrar icke komma i åtnjutande av den rätt, som lagstiftningen velat tillskynda dem. Barnavårdsutskottet villemellertid framhålla, att redan under den jämförelsevis korta tid, som lagstiftningen varit gällande, har en betydande förändring till det bättre inträtt i barnens och mödrarnas ställning, och efter hand som barnavårdsnämnder och barnavårdsmän liksom övriga myndigheter och den stora allmänheten leva sig in uti denna lagstiftning och tillämpningen därav, skall otvivelaktigt en ytterligare förbättring göra sig gällande. Att i ett och annat avseende ändringar i eller tillägg till berörda lagstiftning kunna vara av nöden, må ej förnekas, men utskottet är tveksamt, huruvida sådana redan nu böra vidtagas eller om icke dessförinnan mera ingående erfarenheter behöva göras.

Motionen nr 55.

Lagstiftningen om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket har möjliggjort, att den, som har intresse att förhindra avflyttningen, kan genom anmälan hos myndighet, att avflyttning förestår, utverka förbud för densammas verkställande. Någon allmän skyldighet för person, som ämnar avflytta från riket, att genom vissa legitimationshandlingar styrka, att hinder enligt förevarande lag ej möter, förefinnes däremot icke.

Det torde vara tydligt, att det icke allenast är förenat med avsevärda praktiska svårigheter utan även är synnerligen vanskligt att göra detta avflyttningsförbud fullt effektivt. Lagberedningen har också i motiven till lagen härom yttrat: »Ju större effektivitet man söker vinna, dess mera kunna befogade intressen trädas för nära eller åtgärder bli erforderliga, som icke stå i rimligt förhållande till det avsedda syftet.»

Då motionären anför, på vilket sätt förevarande lagbestämmelser kringgås, tillåter sig barnavårdsutskottet framhålla, att det anförda sättet är endast *ett* bland de många, som brukas eller kunna brukas för kringgående därav. Det är tydligt, att flera och längre gående ändringar och tillägg än det av motionären framställda äro erforderliga för uppnående av väsentligt större effektivitet i detta förbud än vad för närvarande är fallet. I anslutning till Lagberedningens ovan anförda yttrande anser barnavårdsutskottet, att utvidgandet av bestämmelserna i detta avseende bör behandlas med försiktighet.

Motionärens hemställan synes utskottet ägnat att åt det ifrågavarande stadsgandet förläna en för det grundläggande i denna lagstiftning främmande karaktär utan att i nämnvärd mån bidra till dess större effektivitet, varför utskottet icke anser sig böra biträda detsamma.

Motionen nr 56.

Vad först angår motionärens hemställan, att ådömda eller genom avtal åtagna underhållsbidrag, som på grund av tredska ej utbetalas och ej annorlunda kunna indrivas, måtte utbetalas genom fattigvården, varefter denna må äga att av den underhållsskyldige utkräva beloppet, eventuellt genom intagande å arbetshem, vill barnavårdsutskottet uttala följande.

I betänkandet till sitt den 30 nov. 1915 avgivna förslag till lag om barn utom äktenskap, yttrade Lagberedningen, att frågan, huruvida offentligt bidrag till underhåll åt mödrar och barn, utan att sådant bidrag skulle anses såsom fattigunderstöd, såsom i vissa petitioner och likaså i riksdagsmotioner påyrkats, borde införas även hos oss liksom tidigare skett i Danmark och Norge, vore förtjänt att väl övervägas. Med uttalande, att det dock icke borde ifrågasättas att införa den dansk-norska grundsatsen allenast beträffande barn utom äktenskap och deras mödrar, och att alltså ett förslag i sådant syfte skulle få betydligt större omfattning än det ämne, som förelåg till Lagberedningens behandling, yttrade beredningen vidare, att den icke ansåg sig böra upptaga frågan i förevarande sammanhang samt tillfogade, att frågan torde komma under övervägande vid den behandling, Fattigvårdslagstiftningskommittén komme att ägna åt lagstiftningen om den offentliga barnvården.

Då nu Fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag i detta stycke är att förvänta inom den allra närmaste framtiden, synes det barnavårdsutskottet icke vara skäl till att på annan väg söka finna en lösning av detta spörsmål, helst som det är all anledning att antaga, att Fattigvårdslagstiftningskommittén tagit upp frågan i hela dess vidd, sålunda med hänsyn till såväl barn *i* och *utom* äktenskap som barnens *mödrar*, samt att kommittén kommer att föreslå annan myndighet än fattigvårdsstyrelse att i första hand utbetala sådant bidrag, och på så sätt går vida längre än motionären.

Barnavårdsutskottet anser sig kunna göra detta uttalande så mycket hellre som gällande lag om fattigvården — vilken i förevarande avseende är att utnyttja till dess annan lagstiftning föreligger — medgiver långt bättre möjligheter för utbekommande av behöfligt underhåll åt barn utom äktenskap och att förmå försumliga underhållsskyldiga att för framtiden bättre fullgöra sina skyldigheter, än vad motionärens framställning giver vid handen.

Enligt 71 § i lag om fattigvården den 14 juni 1918 är villkoret för att

fattigvården skall kunna meddela underhållsskyldig arbetsföreläggande, att denne genom lättja eller liknöjdhet försummat att fullgöra sin underhållsskyldighet och därigenom ådragit sitt minderåriga barn sådan nöd, att fattigvård enligt 1 § måst lämnas barnet. — I motiven till lagen säges, att arbetsskyldighetens uppgift är, icke att skaffa fattigvårdssamhället ersättning för tidigare lämnad fattigvård, utan att förmå den försörjningspliktige att för framtiden fullgöra sina plikter mot de anhöriga. Motionärens förslag att genom av fattigvården förelagt arbete »utkräva beloppet» är sålunda icke förenligt med lagstiftningens syfte.

Nu lär det i allmänhet icke föreligga egentlig svarighet att kunna beteckna de s. k. hemmasönerns och andra av motionären omnämnda underhållsskyldigas bristande i fullgörande av underhållsskyldigheten, om icke alltid med *lättja*, så dock med *liknöjdhet*, då de undandraga den underhållsberättigade dennes underhåll, oaktat de genom att ordna sin arbetsanställning på annat sätt i de allra flesta fall skulle vara i stand att fullgöra sina förpliktelser.

Icke lika lätt är att avgöra, när barnet befinner sig i sådan nöd, att behov av och rätt till fattigvård enligt 1 § föreligga. Vid tillämpning av gällande fattigvårdslag är det emellertid vida lättare än tidigare var fallet att under 1 § inrymma lämnat understöd. Följande yttrande av Fattigvårdslagstiftningskommittén är klagörande i detta avseende: »Rätten till fattigvård och skyldigheten att lämna sådan måste hänföra sig till det verkliga behovet och kan ej bortfalla därigenom, att enskild person finnes, som enligt lagen har skyldighet att försörja den behövande, men ej vill eller kan fullgöra sin skyldighet. Det avgörande måste vara, att den behövande själv befinner sig i sådant nödläge, att fattigvård bör meddelas». — Alltså, den minderåriga, som är i saknad av egna medel, och icke erhåller underhåll av sina föräldrar, är utan vidare berättigad till fattigvård enligt 1 §. Detta är alltid fallet, då barnet vistas hos andra än sina föräldrar och likaså, då barnet vistas hos endera av dem och denne saknar vilja eller förmåga att anskaffa vad som erfordras till barnets uppehälle, ja, även i sådant fall, då barnet är hos båda föräldrarna och dessa ej giva barnet behörigt underhåll, torde 1 § vara tillämplig.

Att ett tillräckligt understöd skall lämnas av fattigvårdssamhälle, framgår av 1 §: »Fattigvård, som här avses, omfattar det underhåll och den vård, som äro erforderliga, samt för minderårig jämväl uppfostran.» Naturligtvis kan det icke undvikas — såsom framhålles av motionären — att allt emellanåt av fattigvården lämnas ett lägre belopp i understöd än det, som fastställts genom avtal, utslag eller dom, emedan fattigvården endast har att taga hänsyn till det faktiskt föreliggande behovet. Följaktligen kan det heller icke undvikas, att den underhållsskyldige slipper undan med att såsom ersättning till fattigvården för dess kostnad för barnet betala ett lägre belopp än vad åtagandet eller åläggandet angiver. Att den underhållsberättigade därigenom icke går miste om sin rätt utan äger att på annan väg söka utbekomma det återstående beloppet — skillnaden mellan det fastställda och det av fattigvården erhållna — är tydligt. Men det kan å andra sidan inträffa, att fattigvården lämnar understöd med högre belopp än vad som åligger den underhållsskyldige, och får då denne naturligtvis ersätta detta högre belopp utan hänsyn till det lägre belopp, som eljes är fastställt. Då den underhållsskyldige fullgör honom av fattigvårdsstyrelse ålagd arbetsskyldighet eller förrättar tvångsarbete enligt Konungens befallningshavandes dom, ersätter han icke med sitt arbete den fattigvård, som före hans intagande i vederbörande

anstalt lämnats den, för vilken han är underhållsskyldig; hans skuld till fattigvården, och enligt ovanstående eventuellt även till den underhållsberättigade, kvarstår alltså att, när så kan ske, av honom till vederbörande betalas.

Ersättning för understöd, som av fattigvården lämnats *moder* till barn utom äktenskap, kan däremot icke av fattigvården uttagas av barnets fader. Då modern övergives av barnfadern, äro ofta hennes förhållanden sådana, att hon är berättigad till fattigvård enligt 1 § och alltså bör erhålla erforderligt understöd. Även om fattigvården icke kan av barnfadern uttaga ersättning för sådan kostnad, kvarstår ju moderns rätt att mot honom göra sin fordran gällande angående det underhåll, som han enligt 5 § i lagen om barn utom äktenskap är pliktig att utgiva till henne.

Där man insett fattigvårdslagstiftningens möjligheter i förevarande avseende, gör sig dock hos fattigvårdsstyrelser här och var en viss betänksamhet gällande, vilken lär hos dessa skapa obenägenhet till att träda i önskvärd förbindelse med barnavårdsmännen. Enligt 72 § i lag om fattigvården äger polismyndighet, hos vilken fattigvårdsstyrelse begär handräckning för delgivning av arbetsföreläggande eller inställande till arbete av den, som underlåter att efterkomma sådant föreläggande, att besluta om meddelandet av sådan handräckning. Polismyndighet skall följaktligen granska, huruvida de lagliga förutsättningarna förefinnas för meddelande av handräckningen. Härvid har det emellertid, enligt vad utskottet har sig bekant, en viss tveksamhet gjort sig gällande hos vederbörande polismyndigheter, beroende på svårigheten att avgöra, huruvida det meddelade fattigunderstödet utgått enligt 1 § i lag om fattigvården, vilket såsom förut sagts är en av förutsättningarna för åläggande av arbetskyldighet och således även för meddelande av handräckningen ifråga. Polismyndighets ovisshet på denna punkt, som i flertalet fall måhända beror på bristande kännedom om innebörden i 1 § fattigvårdslagen, har då medfört, att fattigvårdsstyrelser icke vidare vågat sig på arbetsföreläggande, därigenom minskande det effektiva efterhållandet av försumliga underhållsskyldiga.

Där nu sagda bestämmelser i lag om fattigvården beaktats och tagits i anspråk av barnavårdsnämnder och barnavårdsmän samt mötts med förståelse av fattigvårds- och polismyndigheter, har redan det överhängande hotet om fattigvårdens mellankomst och den eventuella påföljden därav, åläggande av arbete, oftast medfört, att behörigt underhåll utbetalts icke endast till barnet utan jämväl till modern.

Det förefaller sålunda, som om fattigvårdsstyrelserna på ett tämligen framgångsrikt sätt skulle kunna förhjälpa blottställda barn utom äktenskap till deras rätt genom att göra bruk av den makt, som här påvisats ligga i fattigvårdens hand. Törhända att såsom redan antytts icke alla vare sig fattigvårdsstyrelser, andra myndigheter eller enskilda personer ännu tillfullo insett de möjligheter, lagstiftningen på detta område innebär. I den mån som fattigvårdsstyrelserna, å den ena, och övriga — särskilt barnavårdsnämnder och barnavårdsmän — å den andra sidan, lära sig att använda dessa möjligheter, torde det syfte, motionären avser vinna, nämligen att låta det underhållsberättigade barnet utfå behöfligt underhåll, till huvudsaklig del uppnås.

Rörande motionärens förslag, att polismyndighet må vara skyldig att på hemställan av barnavårdsman låta i Polisunderrättelser efterlysa fadern till barn

utom äktenskap, såvida det styrkes, att faderskapet är fastställt, får barnavårdsutskottet som sin uppfattning framhålla, att det med livlig tillfredsställelse hälsar åtgärder, som avse att efterhålla personer, vilka undandraga sig sin underhållsskyldighet. Utskottet finner det dock vara förenat med vissa betänkligheter att alltför ensidigt koncentrera samhällets ingripande mot en viss grupp underhållsskyldiga och tillämpa de strängaste åtgärder mot fäder, som undandraga sig sin underhållsskyldighet gentemot utom äktenskap födda barn, under det att samhället blott använder tämligen svaga maktmedel gentemot exempelvis dem, som försumma sin försörjningsplikt mot hustru och barn i äktenskapet. Det synes som om en allmän kriminalisering av försummelse av underhållsskyldigheten borde ske, ur vilken enhetliga åtgärder mot de försumliga underhållsskyldiga kunde härledas.

I Polisunderrättelser, som ursprungligen avsetts för efterlysning av svårare förbrytare, för allmänna säkerheten vådliga personer, personer, som ådömts urybota straff samt rymmare ur krigstjänst, kungöras numera enligt kungörelse den 14 december 1917 meddelanden om sådant avflyttningsförbud, som avses i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket. Fastän man härigenom i viss mån redan brutit med principen, att i Polisunderrättelser endast skulle efterlysas förbrytare och samhällsvådliga personer, torde en efterlysning därstädes allmänt anses vara vanärande. Ifrågasatt efterlysning i Polisunderrättelser av försumliga underhållsskyldiga måste därför kringgärdas med starka garantier.

Barnavårdsutskottet vill sålunda först och främst framhålla, hurusom man i avseende på lagstiftningen om barn utom äktenskap rör sig på ett synnerligen grannliga område, där man för ett rättvist bedömande av försummandet av försörjningsplikten i de enskilda fallen måste taga hänsyn till personliga förhållanden och andra omständigheter. Man kan nämligen icke skära alla försumliga underhållsskyldiga över en kam, och innan en så sträng och ingripande åtgärd vidtages som en efterlysning i Polisunderrättelser, böra garantier föreliggas för att den underhållsskyldige med berätt mod undandragit sig sin skyldighet, ehuru han haft förmåga att fullgöra densamma. Nu torde ofta själva det faktum, att underhållsbidraget uteblivit, tydas såsom en avsiktlig föresats hos den underhållsskyldige att svika sin skyldighet.

Vidare vill barnavårdsutskottet framhålla att, om än icke i så stor utsträckning som fäderna, försvinna ock ofta nog mödrarna till barn utom äktenskap. Efterlysning av underhållsskyldiga gentemot barn utom äktenskap torde därför böra gälla både fäder och mödrar.

Av det ovan sagda torde framgå, att barnavårdsutskottet under inga förhållanden skulle finna det tillrådligt, att den enskilde barnavårdsmanen tillerkändes en sådan befogenhet, som motionären avser, och det är allenast med en viss tveksamhet, som utskottet uttalar sig för en utredning, huruvida åt barnavårdsnämnd skulle kunna anförtros att taga initiativ till efterlysning i Polisunderrättelser.

Då, såsom i det föregående sagts, barnavårdsutskottet hyser livligt intresse för tillkomsten av åtgärder, som förmodas kunna på effektivt sätt bidra till efterhållandet av försumliga underhållsskyldiga, tillåter sig utskottet att frågasätta ett annat sätt för frågans lösning, nämligen utgivandet av *en särskild publikation för efterlysning av försvunna personer*. Arligen försvinna ett överraskande stort antal personer här i landet, endast i Stockholm 30—40 st., utan känd orsak och i vissa fall utan att kändedom någonsin erhålles om deras uppehålls-

ort. Därjämte försvinna en del personer av tämligen *känd* orsak, bland vilka befinna sig här omtalade underhållsskyldiga, som vilja hålla sig undan i avsikt att slippa fullgörandet av sin enligt civil- eller fattigvårdslagstiftningen dem åliggande underhållsskyldighet, och likaså såsom fäder uppgivna män, vilka lämna orten för att undandraga sig fastställandet av faderskap och underhåll. Barnavårdsmän framhålla ofta, att efterforskan- det av sistnämnda kategori vållar dem väl så mycket bryderi som efterforskan- det i de fall, där faderskapet är fastställt.

Utgivandet av en sådan publikation, som hålles tillgänglig jämväl för fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder — naturligtvis under samma förutsättning av konfidens som den, under vilken Polisunderrättelser tillhandahållas polismyndigheter — skulle enligt utskottets mening åt efterforskan- det förläna den humana prägel, som må krävas i dessa mången gång ömtåliga angelägenheter. Det är att förmoda, att en sådan efterlysning skulle kraftigt bidra till uppnåendet av det av motionären angivna syftet, och därtill bli till än större gagn än efterlysningen i Polisunderrättelser, emedan i sådan publikation kunde införas efterlysningar, som icke under något förhållande kunna ifrågakomma att införas i Polisunderrättelser, t. ex. av en såsom fader *uppgiven* person.

Barnavårdsutskottet sökte kort tid efter ikraftträdandet av 1917 års barnlagar att få till stånd samarbete mellan barnavårdsnämnderna, bland annat ifråga om efterforskan- de av såsom försvunna uppgivna personer, om vilka man av en eller annan anledning förmodade, att de uppehölo sig på viss ort. Det har visat sig, att barnavårdsnämnderna genom barnavårdsmännen kunnat i detta hänseende bistå varandra överraskande ofta, t. o. m. där polismyndigheten icke ansett sig kunna göra något åt saken. Denna erfarenhet stärker utskottets uppfattning, att ett visst samarbete mellan polismyndighet, fattigvårdsstyrelse och barnavårds- nämnd vid efterforskan- de av försvunna personer skulle vara av betydelse.

Att även vid efterlysning i en särskild publikation för efterlysning av försvunna personer vissa garantier måste krävas för att hindra obehörig efterlysning, är tydligt.

På grund av ovanstående anhåller barnavårdsutskottet, att vid den utredning om efterlysning av försu- mliga underhållsskyldiga, som utskottet livligt tillstyrker måtte komma till stånd, den här framkastade tanken om en särskild publikation för efterlysning av försvunna personer måtte upptagas till prövning.

Beträffande yrkandet att moder till barn utom äktenskap skulle i vissa fall medgivas rätt att avlägga s. k. fyllnadsed vid annan domstol än den, där målet handlägges, förhåller det sig så som i motionen säges — dock ha icke till barnavårdsutskottets kännedom kommit något mera betydande antal fall — att nu gällande bestämmelser kunna orsaka modern hart när oöverkomliga svårigheter i berörda avseende, varför det vore önskligt, att ändring i nu gällande bestämmelser kunde åvägbringas.

Rätten har i och för föreläggande av fyllnadsed måst bilda sig ett omdöme om, att moderns uppgifter med hänsyn till alla i målet förekommande omständigheter förtjäna bättre tilltro än svarandens. Då det därjämte åligger rätten att tillse, att en var, som äger att för barnet föra talan, erhåller tillfälle att yttra sig i målet, har i regel modern inställt sig åtminstone vid ett tillfälle under rättegången och därvid måhända måst underkasta sig icke obetydliga uppoffringar

av tid och kostnader. Det synes då rätt och billigt, att det medgives henne rätt att avlägga eden vid annan domstol än den, där målet handlägges.

Vad förläggandet av edgången till annan domstol kan medföra, är icke möjligt för barnavårdsutskottet att överskåda. Att en lagändring i berörda syfte skulle kunna komma att åtföljas av begäran om samma rätt för mannen, ligger emellertid nära till hands att förmoda. Möjligen skulle en på så sätt utvidgad rätt att avlägga ed inför annan domstol än den, som parterna under målets handläggning lärt att känna på ett mera personligt sätt och som alltså äger ett visst inflytande över dem, kunna bidra till mindre ansvar för edgången.

Barnavårdsutskottet tillåter sig ifrågasätta, att det toges under övertvängande om icke i stället för motionärens förslag bestämmelser borde söka erhållas, som medgäve rätt att föra talan om faderskap och underhåll jämväl vid moderns forum i stället för, såsom nu är stadgat, allenast vid faderns forum eller vid domstolen i den ort, där lägersmålet skett. I de allra flesta fall torde det av motionären önskad syftet därigenom uppnås, samt dessutom ett ofta uttalat önskemål om sådana bestämmelser införande tillfredsställas. På så sätt skulle måhända ock undvikas, att begäran framkomme om rätt för fadern att få avlägga eden vid annan domstol än den, där målet handlägges, eller i allt fall sådan begäran kunna avvisas, vilket däremot knappast skulle kunna ske, om sådan rättgäves åt modern.

Vad slutligen angår förslaget att fordran på grund av avtal enligt 9 § i lagen om barn utom äktenskap den 14 juni 1917 måtte kunna utmätas utan att nämnda fordran först må vara styrkt genom dom eller utslag, är det otvivelaktigt, att tidsutdräkten att genom stämning å den underhållsskyldige draga ärendet inför domstol icke sällan lämnar den underhållsskyldige möjlighet att under tiden sätta sin egendom i säkerhet för utmätning. Motionärens hemställan synes därför utskottet vara förtjänt att väl övertvängas.

Barnavårdsutskottet är icke i stånd att bedöma, huruvida eller i vilken mån utmätning på grund av avtal kan inverka på rättssystemet angående utsökning, ej heller vilka tekniska svårigheter, som måhända föreligga för införande av lagstadgande härom, utan fäster blott avseende vid den rent praktiska betydelsen av införandet av bestämmelser i förevarande avseende.

Jämte det barnavårdsutskottet håller före, att motionärens hemställan i denna del bör bli föremål för vidare utredning, tillåter sig utskottet ifrågasätta en bestämmelse av innebörd, att icke endast avtal enligt 9 § i lagen om barn utom äktenskap utan även annat skriftligt, av två personer bevittnat avtal om fullgörandet av lagstadgad underhållsskyldighet — nya Giftermålsbalken 5 kap. 2, 3, 7 och 8 §§ samt lagen om barn i äktenskap 13 och 16 §§ — må läggas till grund för utmätning utan att fordran enligt sådan fordran behöver styrkas genom dom eller utslag.

Stockholm den 17 februari 1921.

Sv. Fattigvårdsförbundets barnavårdsutskott.

K. E. SANDBERG.

v. ordf.

Lars Barkman.